

ЖИТОМИРСЬКИЙ ОКРУЖНИЙ СУД ЯК СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ КИЇВСЬКОЇ СУДОВОЇ ПАЛАТИ

Ю. М. Левчук

Київська судова палата поширювала свою юрисдикцію на окружні суди, що знаходились територіально в Київській, Волинській, Чернігівській та Могильовській губерніях Російської імперії за Судовими статутами 1864 року. Зокрема, на Київський, Житомирський, Луцький, Могильовський, Ніжинський, Стародубський, Уманський, Черкаський та Чернігівський окружні суди. Житомирський окружний суд розташовувався у Волинській губернії.

Житомирський окружний суд як структурний підрозділ Київської судової палати розпочав свою діяльність 29 червня 1880 року. Про відкриття суду знаходимо відомості в архівних матеріалах. Зокрема, у справі про відкриття в місті Луцьку та місті Житомирі окружних судів (із звіту Волинського губернатора за 1880 рік) [1, арк. 13] міститься інформація про відкриття окружних судів в місті Луцьку та Житомирі. Також у справі про відкриття в Київській, Волинській та Подільській губерніях окружних судів [2, арк. 1-9] знаходимо відомості про відкриття судів у Києві, Умані, Житомирі, Луцьку. Зокрема, дізнаємось і про вдячність населення краю імператору Російської імперії з переписки між Міністерством юстиції (записка з телеграфа №14), Міністерством внутрішніх справ (записка з телеграфа №15 від 29.06.1880 року), Київським, Подільським та Волинським генерал-губернаторством.

З приводу відкриття суду в Житомирі відбувалися урочистості, на які були запрошені архієпископ Волинський Дмитро, губернатор граф Ю. Подгоричани-Петрович та інші особи. Урочистості відкривались молебнем, після якого приміщення суду освятили святою водою. Коли всі запрошені зайняли свої місця, голова Житомирського окружного суду М. Крестьянов доручив секретарю суду виголосити указ про відкриття в Волинській

губернії нових судових установ [3, арк. 5]. На час відкриття Житомирського окружного суду в його штаті були голова суду, два його заступники, вісім членів суду, двадцять судових слідчих, закріплених за дільницями, прокурор та сім його заступників, старший нотаріус. Водночас, установа мала в своєму підпорядкуванні дванадцять нотаріусів, розподілених по всьому округу, сім судових приставів, присяжних повірених та секретарів з помічниками. Також були відкриті посади архіваріуса та перекладача [3, арк. 6–7].

Житомирський окружний суд розташовувався на Великій Бердичівській вулиці у будинку Кобилянського (тепер— автошляховий коледж). У 1897 році для нього було збудовано власне приміщення на Бульварній вулиці, нині в цьому будинку головний корпус Державного агроекологічного університету України. Мова про побудову нової будівлі для приміщення суду в Житомирі велась ще у 1880 році. Зокрема, у звіті волинського губернатора за 1880 рік від 14.07.1881 року на ремонт усіх державних будівель по Волинській губернії витрачено 4 609 рублів з державної казни. Відкриті окружні Житомирський та Луцький суди розмістили у спеціально приготовлених будівлях: Луцький - в монастирі; Житомирський - у найманому приватному будинку. У звіті йшлося про незручність та сумнівну міцність найнятої будівлі окружного суду в Житомирі, тому постало питання про необхідність спорудження нової спеціально створеної споруди [4].

По цивільним та кримінальним справам, за Судовими статутами 1864 року, Житомирському окружному суду були підсудні усі позови, що не підлягали розгляду мировими суддями. Справи, за які передбачалось покарання у вигляді позбавлення волі, розглядались за участю присяжних засідателів, яких на території Київської судової палати призначали, а не вибирали. Виняток становили справи про державні, політичні та службові злочини, що були підсудними Київській судовій палаті.

В Житомирському окружному суді на липень 1880 р. було три відділення – одне в кримінальних справах, два в цивільних. Відділення кримінальних справ очолював голова суду, також до нього входили 5 членів суду (після збільшення у 1882 р. кількості членів суду до 9 осіб). Два відділення цивільних справ очолювали заступники голови. До їх складу входило по 2 члени суду [5, арк. 1–2].

Згідно з Заснуванням судових установ, засідання окружного суду були трьох видів: розпорядчі, судові та загальні зібрання відділень суду. Розпорядчі засідання проводилися для попереднього обговорення наказів суду, для першочергового розгляду справ про дисциплінарні стягнення з осіб судового відомства, для розгляду справ, що стосувалися управління судом; для винесення рішень з тих питань, що виникали під час розгляду справ, які за статутами кримінального та цивільного судочинства слід вирішувати саме на розпорядчому засіданні суду; для вирішення справ і питань, що підлягали розгляду радами присяжних повірених у тих випадках, коли даної ради не було. Розпорядчі засідання відбувалися за зачиненими дверима [6, с. 103].

Таким чином, Житомирський окружний суд становив собою структурний та функціональний підрозділ Київської судової палати з моменту створення до припинення її діяльності. Його існування забезпечувало реалізацію судової функції держави на місцевому рівні та мало позитивні успіхи, враховуючи багатий архівний матеріал.

Література:

1. Центральний державний історичний архів України, м. Київ. - Фонд 442, опис 534, справа 281 Об открытии в городе Луцке и Житомире окружных судов. Из отчета волынского губернатора 1880 года.
2. ЦДІАК України. - Фонд 442, опис 518, справа 172, аркуш 1-9 Дело об открытии в Киевской, Подольской, Волынской губернии окружных судов.

3. Державний архів Житомирської області (ДАЖО, м. Житомир). – Фонд 24, опис 1, справа 701 Отчетные ведомости и другие материалы о деятельности суда за 25 лет (1880 – 1904). 1905 г., 47 арк.
4. ЦДАК України. – Фонд 442, опис 534, справа 281 Отчеты Волынского гражданского губернатора о состоянии губернии за 1880 год. 1880 г.
5. ДАЖО. – Фонд 24, опис 1, справа 294 Протокол общих собраний отделений Житомирского окружного суда, о разделении суда на отделения, о распределении следователей по участкам и о распределении обязанностей между членами суда и т.д. 1880 год., 32 аркуша.
6. Максимов О. В. Житомирський окружний суд у системі реалізації судової реформи 1864 року в Правобережній Україні [Текст] : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Максимов Олександр Вікторович; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. - Кам'янець-Подільський, 2016.